

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ THU HUYỀN

**ẢNH HƯỞNG CỦA LỢI ÍCH NHÓM
ĐẾN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

**TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
CHUYÊN NGÀNH: CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC**

Mã số: 62 22 03 08

HÀ NỘI - 2016

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn An Ninh

Phản biện 1:.....
.....

Phản biện 2:.....
.....

Phản biện 3:.....
.....

**Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án cấp Học viện
hợp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồi..... giờ..... ngày..... tháng..... năm 20.....

**Có thể tìm hiểu luận án tại: Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Lý do lựa chọn đề tài

Trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội, sự xuất hiện của lợi ích nhóm đang trở thành một yếu tố ảnh hưởng đến chủ nghĩa xã hội ở nước ta. *Về bản chất*, lợi ích nhóm là sự phản ánh lợi ích chung của nhiều chủ thể đang có nhu cầu tìm kiếm những phương tiện, điều kiện thực hiện những lợi ích riêng (cá nhân) nhất định. Lợi ích nhóm có cả tác động tích cực và tác động tiêu cực đến đời sống kinh tế, chính trị, xã hội của đất nước. Lợi ích nhóm tiêu cực là lợi ích của một cộng đồng, có tổ chức hoặc tự phát của những người có cùng chung một số mục đích, cùng chung lợi ích; họ tìm mọi cách tác động đến cơ quan, người có quyền theo hướng có lợi cho nhóm của mình. Mục đích riêng mà họ đạt được thường xâm hại tới lợi ích chung của toàn xã hội. Hậu quả là lợi ích nhóm tiêu cực làm tha hóa cán bộ, gây mất lòng tin của nhân dân; và làm tăng nguy cơ chệch hướng xã hội chủ nghĩa. Những năm gần đây, lợi ích nhóm ngày càng gia tăng và phát triển sâu rộng, quy mô lớn hơn nhiều, có cả những dấu hiệu cho thấy nó đang tác động vào quá trình hoạch định chính sách. Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định ba cản trở lớn nhất của tái cơ cấu nền kinh tế là *lợi ích nhóm*, tư duy nhiệm kỳ, tính cục bộ. Trong Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII, vấn đề phòng chống lợi ích nhóm tiêu cực nhằm xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh cũng đã được đặt ra.

Lợi ích nhóm không chỉ có ảnh hưởng tiêu cực mà còn có cả những lợi ích nhóm phù hợp với lợi ích của cả cộng đồng, xã hội, chứa đựng nhiều yếu tố tích cực. Lợi ích nhóm ảnh hưởng tích cực sẽ góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế, tạo môi trường dân chủ, công bằng, nâng cao vai trò lãnh đạo của Đảng và Nhà nước. Trong điều kiện xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, thì việc chấp nhận hoạt động của các nhóm lợi ích chính đáng và kịp thời ngăn chặn sự lũng đoạn của các nhóm lợi ích tiêu cực sẽ góp phần xây dựng một nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

Trên thế giới, vấn đề lợi ích nhóm đã xuất hiện, được nghiên cứu từ lâu. Nhưng lợi ích nhóm ở Việt Nam có được hiểu như các nước phương Tây không, những vấn đề đang nảy sinh đặc biệt là về lợi ích nhóm tiêu cực ở nước ta hiện nay ra sao, đang cần được nghiên cứu đầy đủ hơn. Vài năm gần đây, những nghiên cứu về vấn đề này ngày càng nhiều hơn, nhưng nghiên cứu về lợi ích nhóm dưới góc độ như một yếu tố tác động đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay còn ít. Do đó, chúng tôi cho rằng, chọn đề tài: “*Ảnh hưởng của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay*” làm đề tài nghiên cứu luận án tiến sĩ chuyên ngành Chủ nghĩa xã hội khoa học là cần thiết.

2. Mục đích, nhiệm vụ của luận án

2.1. Mục đích

Trên cơ sở phân tích những biểu hiện và đặc điểm của lợi ích nhóm và những ảnh hưởng của nó đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, luận án đề xuất những quan điểm cơ bản và những giải pháp chủ yếu nhằm phát huy những mặt tích cực và phòng, chống ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở nước ta hiện nay.

2.2. Nhiệm vụ của luận án

Một là, tổng quan một số công trình liên quan đến vấn đề lợi ích, lợi ích nhóm và ảnh hưởng của lợi ích nhóm ở Việt Nam hiện nay.

Hai là, trình bày một số khái niệm công cụ và các vấn đề lý luận chung về lợi ích; lợi ích nhóm - bao gồm bản chất, nguồn gốc, phân loại lợi ích nhóm, lợi ích nhóm và kinh nghiệm kiểm soát lợi ích nhóm ở một số nước trên thế giới, biểu hiện của lợi ích nhóm ở trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Ba là, phân tích thực trạng ảnh hưởng tích cực và ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Bốn là, đề xuất các phương hướng cơ bản, giải pháp chủ yếu nhằm phát huy những ảnh hưởng tích cực và hạn chế những ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đối với chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu: các lợi ích nhóm ảnh hưởng đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

3.2. Phạm vi nghiên cứu: ở Việt Nam thời kỳ đổi mới (từ năm 1986 đến nay).

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Cơ sở lý luận: luận án dựa vào cơ sở lý luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử, các nguyên lý về mối quan hệ biện chứng giữa tồn tại xã hội và ý thức xã hội, nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn; trên quan điểm khách quan, biện chứng.

4.2. Phương pháp nghiên cứu: luận án sử dụng phương pháp so sánh, phương pháp phân tích và tổng hợp, phương pháp lịch sử và logic, phương pháp văn bản học.

5. Về đóng góp của luận án

5.1. Đóng góp lý luận: góp phần hệ thống hóa và đưa ra quan điểm về nguồn gốc, bản chất, biểu hiện của lợi ích nhóm ở Việt Nam hiện nay.

5.2. Đóng góp thực tiễn: chỉ ra những ảnh hưởng tích cực và tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay. Từ đó đưa ra phương hướng, giải pháp nhằm phát huy ảnh hưởng tích cực và hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm.

6. Ý nghĩa của luận án

- Luận án có thể dùng làm tài liệu tham khảo cho việc nghiên cứu, giảng dạy, học tập các lĩnh vực liên quan tới lợi ích nhóm và xây dựng chủ nghĩa xã hội.

- Luận án có thể làm tài liệu tham khảo cho những người làm công tác quản lý xã hội, xây dựng pháp luật, nhận định, tổng kết, rút kinh nghiệm ở địa phương mình trong công tác lãnh đạo, quản lý.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục công trình đã công bố của tác giả liên quan đến luận án, danh mục tài liệu tham khảo, luận án gồm 4 chương, 12 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI

1.1. Nhóm các công trình nghiên cứu ở trong nước

1.1.1. Nhóm các công trình về vấn đề lợi ích, nhóm xã hội và lợi ích nhóm

Luận án phân tích 14 công trình, tiêu biểu như: cuốn sách *Lợi ích động lực phát triển xã hội* của Nguyễn Linh Khiếu; Luận án tiến sĩ *Hiệu quả chi tiêu ngân sách dưới sự tác động của vấn đề nhóm lợi ích ở một số nước trên thế giới* của Bùi Đại Dũng; bài viết *Nhóm lợi ích và vấn đề chống tham nhũng* của Nguyễn Hữu Khiển; công trình *Thích ứng xã hội của các nhóm xã hội yếu thế ở nước ta hiện nay* của tác giả Vũ Dũng (chủ biên); cuốn sách *Vai trò của lợi ích đối với sự phát triển xã hội* của tác giả Đặng Quang Định; công trình *Kiểm soát lợi ích nhóm – tiếp cận từ góc độ giám sát quyền lực nhà nước* của Nguyễn Thị Mai Hoa; bài viết *Lợi ích nhóm với tính cách một khái niệm của triết học xã hội* của Nguyễn Ngọc Hà, Trần Thị Bích Huệ; bài viết *Lợi ích nhóm và nhóm lợi ích dưới dạng tham nhũng* của tác giả Nguyễn Hữu Khiển...

1.1.2. Các công trình nghiên cứu về ảnh hưởng của lợi ích nhóm ở Việt Nam

Luận án phân tích 22 công trình, tiêu biểu như: công trình *Những nhân tố mới tác động đến triển vọng của chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam* của Nguyễn An Ninh; bài viết *Tham nhũng qua “Nhóm thân hữu”* của Lê Chi; Hội thảo *“Nhận diện lợi ích nhóm”* của Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh; *Lợi ích nhóm với vấn đề tham nhũng ở Việt Nam hiện nay* của Đặng Quang Định; bài viết *Anh hưởng của “lợi ích nhóm” đến sự lãnh đạo của Đảng cầm quyền* của Nguyễn Văn

Giang; bài viết *Nhận diện biểu hiện “Lợi ích nhóm” trong công tác tổ chức, cán bộ và giải pháp khắc phục* của Cao Văn Thống, Đỗ Xuân Tuất; bài viết *Lợi ích nhóm – một dạng tham nhũng đặc biệt* của Hồng Minh; công trình do Lê Hồng Liêm (chủ biên) về *Nghiên cứu mối quan hệ không bình thường giữa một bộ phận cán bộ, đảng viên có chức, có quyền với các doanh nghiệp để trục lợi*; Đề tài khoa học cấp bộ *Lợi ích nhóm và tham nhũng trong hoạch định chính sách ở Việt Nam hiện nay* của Trần Thị Hằng; “*Lợi ích nhóm*” và “*Chủ nghĩa tư bản thân hữu*” – cảnh báo nguy cơ của Vũ Ngọc Hoàng; công trình *Nhóm lợi ích và xung đột lợi ích trong phát triển* của Hoàng Văn Luân trong; cuốn sách *Thực trạng xu hướng và giải pháp phòng, chống “lợi ích nhóm” ở nước ta hiện nay* của tập thể các tác giả công tác tại Ủy ban Kiểm tra Trung ương, Ban Tuyên giáo Trung ương, Ban Nội chính Trung ương và Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh biên soạn; Luận án tiến sĩ *Mâu thuẫn lợi ích giữa các nhóm xã hội trong quá trình phát triển kinh tế thị trường ở Việt Nam hiện nay* của Trần Thị Bích Huệ; bài viết *Sự tác động của nhóm lợi ích đến thực hiện công bằng xã hội* của Nguyễn Thị Lan Hương; bài viết *Tác động của nhóm lợi ích ở Việt Nam hiện nay* của Lương Đình Hải; Công trình *Lợi ích nhóm và nhóm lợi ích ở Việt Nam hiện nay* do Nguyễn Ngọc Hà (chủ biên)...

1.2. Nhóm các công trình nghiên cứu về lợi ích nhóm ở một số nước trên thế giới của các tác giả trong nước và nước ngoài

Về công trình của các tác giả trong nước:

Luận án phân tích 5 công trình gồm: bài viết *Pháp luật về vận động hành lang của một số nước trên thế giới và một vài gợi ý đối với Việt Nam* của Trương Thị Hồng Hà; bài viết *Vận động hành lang trong nền chính trị Mỹ và một số liên hệ tới Việt Nam* của Trần Bách Hiếu; *Tìm hiểu các nhóm lợi ích ở Mỹ* của Nguyễn Anh Hùng; công trình *Vận*

*động hành lang trong đời sống chính trị các nước phương Tây của Lưu Văn An; bài viết *Mối quan hệ giữa Đảng chính trị và nhóm lợi ích trong nền chính trị Đức hiện đại* của Tổng Đức Thảo và Phan Duy Anh.*

Về công trình của các tác giả nước ngoài:

Luận án phân tích 12 công trình, tiêu biểu như: bài viết *Ảnh hưởng của lợi ích nhóm trong việc hoạch định chính sách* của Maira Martini; bài viết *Ảnh hưởng của nền dân chủ trực tiếp vào quy mô và tính đa dạng của các nhóm lợi ích nhà nước* của Frederick J. Boehmke; bài viết *Mối quan hệ giữa các đảng chính trị và nhóm lợi ích - Lý giải mô hình của PAC đóng góp cho ứng cử Quốc hội* của Thomas L. Brunell; bài viết *Tác động của các đảng chính trị, nhóm lợi ích và các tổ chức phong trào xã hội đến chính sách công: lý thuyết và thực tiễn* của Paul Burstein and April Liton; bài viết *Truyền thông và nghị trường: Ảnh hưởng trong công chúng, các lãnh đạo lợi ích nhóm, các nhà hoạch định chính sách và chính sách* của Fay Lomax Cook; bài viết *Một phân tích thực nghiệm về sức mạnh của nhóm gây áp lực về môi trường và ô nhiễm không khí* của Seth Binder, Eric Neumayer; bài viết *Cuộc sống và các thể chế ở Mỹ* của Douglas K. Stevenson; bài viết *Nền dân trị Mỹ* của Alexis De Tocqueville...

1.3. Giá trị, hạn chế của các công trình nghiên cứu và những nội dung mới mà luận án thực hiện

1.3.1. Giá trị của các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án

Một là, các công trình, bài viết của các tác giả nêu trên đã trình bày được những vấn đề về lợi ích và vai trò của lợi ích đối với sự phát triển của xã hội, trong đó khẳng định lợi ích là động lực cho sự phát triển. Các tác giả đã phân tích quan niệm, bản chất, nguồn gốc, phân loại lợi

ích, mối quan hệ giữa lợi ích riêng và lợi ích chung, lợi ích cá nhân và lợi ích xã hội, bao gồm cả quan điểm của các nhà kinh điển Mác – Lênin, quan điểm của Chủ tịch HCM quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam và quan điểm của các tác giả về vấn đề lợi ích.

Hai là, phân tích các vấn đề về lợi ích nhóm, nhóm lợi ích như quan niệm, bản chất, nguồn gốc, phân loại lợi ích nhóm; phân biệt lợi ích nhóm và nhóm lợi ích; lịch sử và hoạt động của các nhóm lợi ích ở một số nước trên thế giới như Mỹ và các nước phương Tây; lợi ích nhóm trong các mối quan hệ với vận động hành lang, với các đảng chính trị, với nhà nước, xã hội dân sự... Các tác giả khẳng định lợi ích nhóm vừa có tác động tiêu cực, vừa có tác động tích cực đến sự phát triển của xã hội, từ đó, đưa ra phương thức để kiểm soát lợi ích nhóm.

Ba là, các công trình nghiên cứu nêu trên đã có những đóng góp quan trọng cả về mặt lý luận và thực tiễn về các vấn đề xoay quanh lợi ích nhóm ở Việt Nam hiện nay, bao gồm cả lợi ích nhóm hoạt động trong khuôn khổ pháp luật và cả lợi ích nhóm hoạt động ngầm, tác động tích cực của lợi ích nhóm và cả tác động tiêu cực của nó đến sự phát triển của đất nước. Các vấn đề đưa ra được phân tích khá sâu sắc như lợi ích nhóm với tham nhũng, lợi ích nhóm và công tác tổ chức cán bộ, lợi ích nhóm và đảng cầm quyền... Từ đó, các tác giả cũng đề xuất được các giải pháp để phát huy tính tích cực và hạn chế tính tiêu cực của lợi ích nhóm ở Việt Nam hiện nay.

1.3.2. Hạn chế của các công trình nghiên cứu

Một là, mặc dù đã có một số nghiên cứu về vấn đề lợi ích nhóm nhưng do mục đích nghiên cứu và cách tiếp cận khác nhau nên các công trình khai thác những khía cạnh cụ thể của vấn đề như lợi ích nhóm với vấn đề công bằng xã hội, lợi ích nhóm với vấn đề tham nhũng; lợi ích

nhóm với hoạch định chính sách, lợi ích nhóm với công tác tổ chức, cán bộ... Nhiều công trình (đặc biệt là các bài viết trên Internet) thường đề cập đến lợi ích nhóm dưới góc nhìn tiêu cực.

Hai là, các bài viết, công trình đã đề cập đến ảnh hưởng của lợi ích nhóm đến một số mặt của chủ nghĩa xã hội như đảng cầm quyền, công tác cán bộ; ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến niềm tin của nhân dân vào chủ nghĩa xã hội... nhưng chưa có công trình nào trực tiếp nghiên cứu một cách toàn diện lợi ích nhóm như một yếu tố ảnh hưởng đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Ba là, chưa có tác giả, công trình nào nghiên cứu chuyên sâu, có hệ thống dưới góc độ chuyên ngành chủ nghĩa xã hội khoa học về vấn đề lợi ích nhóm ở Việt Nam hiện nay.

1.3.3. Những nội dung mới luận án cần thực hiện

Một là, hệ thống hóa các khái niệm, bản chất, nguồn gốc, phân loại lợi ích nhóm và hoạt động của các nhóm lợi ích trên thế giới. Đây là nội dung quan trọng cung cấp cơ sở lý luận để nghiên cứu về lợi ích nhóm và ảnh hưởng của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Hai là, từ sự phân tích thực trạng, luận án chỉ ra những ảnh hưởng tích cực và ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Ba là, thông qua các vấn đề đặt ra của Việt Nam và một số kinh nghiệm của các nước trong việc kiểm soát lợi ích nhóm, luận án đề xuất các phương hướng và giải pháp nhằm phát huy ảnh hưởng tích cực và hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đối với chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Chương 2

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ LỢI ÍCH NHÓM VÀ LỢI ÍCH NHÓM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ ĐI LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở VIỆT NAM

2.1. Khái niệm, cách phân loại và vai trò của lợi ích

2.1.1. Khái niệm lợi ích

Từ quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và các quan điểm về lợi ích trong Từ điển Bách khoa và Từ điển Triết học, luận án khẳng định, *lợi ích, xét đến cùng, chính là mục tiêu, động lực, phương thức để thực hiện nhu cầu trong hoạt động thực tiễn, nhất là trong quan hệ xã hội, trong đấu tranh xã hội.*

2.1.2. Phân loại lợi ích

Luận án khẳng định, có nhiều cách phân loại lợi ích tuy nhiên các cách phân loại đều mang tính tương đối. Trong đó, *lợi ích nhóm nằm trong mối quan hệ với lợi ích riêng và lợi ích chung.*

2.1.3. Vai trò của lợi ích đối với sự phát triển của xã hội

Lợi ích là động lực để phát triển xã hội, thể hiện ở một số điểm như sau: *thứ nhất*, lợi ích là động lực thúc đẩy sự phát triển theo hướng xã hội hóa; *thứ hai*, giải quyết những mâu thuẫn lợi ích thông qua nhiều biện pháp trong đó có cách mạng xã hội là động lực thúc đẩy lịch sử phát triển.

2.2. Một số vấn đề lý luận về lợi ích nhóm

2.2.1. Khái niệm, nguồn gốc, phân loại lợi ích nhóm và ảnh hưởng của lợi ích nhóm đến đời sống kinh tế, chính trị, xã hội

2.2.1.1. Khái niệm lợi ích nhóm

Lợi ích nhóm là sự phản ánh lợi ích chung của nhiều chủ thể có nhu cầu tương đồng. Họ tìm kiếm những phương tiện, điều kiện thực

hiện những lợi ích riêng, song lại có những điểm gần gũi hoặc tương đồng với nhau. Từ lợi ích nhóm hình thành nhóm lợi ích. Nhóm lợi ích là tập hợp các cá nhân có chung một hay nhiều lợi ích hoạt động theo một cơ chế nhất định nhằm đạt được hoặc gia tăng lợi ích chung của họ tại một thời điểm cụ thể. Về cơ bản, lợi ích nhóm và nhóm lợi ích là những khái niệm đề cập đến khía cạnh khác nhau của cùng một vấn đề: khía cạnh đối tượng và khía cạnh chủ thể của lợi ích có tổ chức. Lợi ích nhóm được dùng để đề cập đến khía cạnh đối tượng thỏa mãn những nhu cầu của ít nhất hai chủ thể trở lên. Nhóm lợi ích được dùng để chỉ ít nhất từ hai chủ thể đang cùng hoạt động theo đuổi những lợi ích chung nhất định của họ. *Vì vậy, theo chúng tôi, không nên phân biệt quá mức thuật ngữ “lợi ích nhóm” và “nhóm lợi ích”. Trong luận án, chúng tôi dùng cả hai khái niệm này mà không phân định.*

2.2.1.2. Nguồn gốc hình thành lợi ích nhóm

Một là, tạo lập nhóm là một xu thế của xã hội, xuất phát từ nhu cầu của con người. Ngày nay, có thể thấy xã hội có bao nhiêu tổ chức hay hội, đoàn được thành lập thì có bấy nhiêu nhóm lợi ích; *Hai là*, sự hình thành lợi ích nhóm, nhóm lợi ích là một tất yếu khách quan – đặc biệt là trong xã hội có sở hữu khác nhau, giai cấp khác nhau, vị thế và quan niệm khác nhau...; *Ba là*, sự xuất hiện của nhóm lợi ích do tác động của thể chế và có thể tác động tới thể chế.

2.2.1.3. Phân loại lợi ích nhóm

Có nhiều cách phân loại lợi ích nhóm. Có thể kể đến một số cách phân loại lợi ích nhóm của một số nhà nghiên cứu như: lợi ích nhóm công và lợi ích nhóm tư; lợi ích nhóm tích cực và lợi ích nhóm tiêu cực; lợi ích nhóm chính thức và lợi ích nhóm phi chính thức; lợi ích nhóm tự phát và lợi ích nhóm tự giác...

Trong luận án này, chúng tôi nghiên cứu lợi ích nhóm xét theo tính chất và mục đích của lợi ích, để phân tích ảnh hưởng tích cực và ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đối với chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay. Trong đó, lợi ích nhóm góp phần đảm bảo định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam là lợi ích nhóm tích cực, lợi ích nhóm gây nên nguy cơ chệch hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam là lợi ích nhóm tiêu cực.

2.2.1.4. Ảnh hưởng của lợi ích nhóm đến kinh tế, chính trị, xã hội

Ảnh hưởng tích cực: một là, giúp cho ý chí, nguyện vọng của nhân dân đến được với chính quyền, đặc biệt là cơ quan lập pháp một cách rõ ràng, chính xác và nhanh chóng; hai là, lợi ích nhóm góp phần thúc đẩy quá trình dân chủ hóa xã hội; ba là, lợi ích nhóm góp phần cung cấp thông tin cho nhà nước trong quá trình hoạch định chính sách có chất lượng, phù hợp với yêu cầu thực tiễn; có được nguồn lực để thực hiện các chính sách và chia sẻ lợi ích trong xã hội.

Ảnh hưởng tiêu cực: một là, lợi ích nhóm sẽ tạo ra sự bất công trong xã hội một cách phi pháp; hai là, lợi ích nhóm thúc đẩy sự tha hóa quan chức, làm tăng môi trường cho tham nhũng, hối lộ phát triển; ba là, sự vận hành của các nhóm lợi ích trong khi xây dựng chính sách quốc gia có thể gây nguy cơ bế tắc trong xây dựng hoặc triển khai chính sách.

2.2.2. Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và của Đảng Cộng sản Việt Nam về lợi ích nhóm

2.2.2.1. Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về lợi ích nhóm

C. Mác, Ph. Ăngghen đã đề cập đến vấn đề lợi ích nhóm thông qua việc bàn đến lợi ích giai cấp. Giai cấp tư sản dùng mọi phương thức để

bảo vệ lợi ích của mình còn giai cấp công nhân thông qua đấu tranh giai cấp, cách mạng xã hội để giành lấy lợi ích chính đáng của mình từ tay giai cấp tư sản. Lợi ích của giai cấp công nhân đối lập với lợi ích của giai cấp tư sản nhưng lại có chung lợi ích với toàn thể nhân dân lao động. Chính vì lợi ích của giai cấp công nhân phù hợp với lợi ích của toàn xã hội, nên việc giai cấp công nhân giành được chính quyền, xây dựng chủ nghĩa xã hội đảm bảo cho sự công bằng, hài hòa về lợi ích giữa các giai cấp, tầng lớp. Bên cạnh đó, Mác và Ăngghen cũng chỉ ra những lợi ích nhóm tiêu cực ảnh hưởng đến phong trào công nhân, đến quá trình đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân trong việc thực hiện sứ mệnh lịch sử của mình. Đó là lợi ích nhóm của những người tiêu tư hữu bao gồm tiểu nông, tiểu chủ, tiểu thương.

V.I.Lênin khi nghiên cứu về lợi ích các giai cấp, đã chỉ ra các nhóm lợi ích đặc quyền đặc lợi và công cụ bảo vệ sự đặc quyền, đặc lợi đó của chúng trong xã hội tư bản. Khi giai cấp công nhân giành chính quyền, Đảng cầm quyền lại đứng trước nguy cơ quan liêu, chủ nghĩa cơ hội và tệ hối lộ, chủ nghĩa bè phái, cục bộ và chủ nghĩa cá nhân. Người chỉ rõ, giai cấp công nhân phải nhận thức đầy đủ về vấn đề trên và có trách nhiệm chống lại chủ nghĩa công đoàn, chống lại khuynh hướng đặt lợi ích cá nhân, của nhóm lên trên lợi ích chung của xã hội.

Kế thừa và phát triển các quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, Đảng ta đại biểu cho lợi ích chung của giai cấp công nhân, của toàn thể nhân dân lao động, chứ không phải mưu cầu lợi ích riêng của một nhóm người nào, của cá nhân nào. Tuy Chủ tịch Hồ Chí Minh chưa sử dụng khái niệm “lợi ích nhóm” nhưng nội hàm của nó đã được thể hiện, trong đó, lợi ích nhóm được hiểu là lợi ích bộ phận, tư tưởng cục bộ địa phương.

2.2.2.2. Quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về lợi ích nhóm

Trước đây, vấn đề lợi ích nhóm tiêu cực chưa được đề cập đến nhưng các biểu hiện cụ thể của nó đã được Đảng ta bàn đến trong một số văn bản, nghị quyết, văn kiện có nội dung thể hiện nội hàm của lợi ích nhóm như tính cục bộ địa phương, tham nhũng, chủ nghĩa cá nhân, chủ nghĩa cơ hội. Ở nước ta hiện nay, lợi ích nhóm thường được nhìn dưới góc độ tiêu cực. Với nghĩa đó, lợi ích nhóm ở đây được hiểu là lợi ích của một nhóm người được hình thành trên cơ sở lợi ích cá nhân, cấu kết kiếm lợi từ cái chung cho riêng mình, xâm hại đến lợi ích Nhà nước và lợi ích tập thể. Để đạt được lợi ích nhóm theo nghĩa này, con người phải lợi dụng quyền lực, lợi dụng quan hệ để móc nối kiếm lợi, chà đạp lên đạo đức, luật pháp và danh dự để cầu lợi cho mình, cho nhóm mình.

2.2.3. Kinh nghiệm kiểm soát lợi ích nhóm của một số nước trên thế giới

1/ Thừa nhận sự phát triển của lợi ích nhóm; 2/ Tạo hành lang pháp lý cho lợi ích nhóm hoạt động và áp dụng cơ chế công khai, minh bạch để kiểm soát lợi ích nhóm; 3/ Huy động các nhóm lợi ích công cho cải cách; 4/ Tạo ra “đôi trọng” giữa các nhóm lợi ích để kiểm soát chúng.

2.2.4. Công cụ kiểm soát lợi ích nhóm

Các nước phát triển như Mỹ và phương Tây đã chỉ ra một số công cụ để kiểm soát lợi ích nhóm như sau: 1/ sử dụng một số lợi thế của *kinh tế thị trường*; 2/ *nhà nước pháp quyền*; 3/ kiểm soát lợi ích nhóm thông qua các *tổ chức xã hội dân sự*; 4/ *du luận xã hội và truyền thông đại chúng*. Cần nhấn mạnh rằng, những công cụ kể trên là dựa trên kinh nghiệm của các Mỹ và các nước phương Tây, vì vậy việc áp dụng và học tập cần căn cứ trên thực tiễn đất nước ta mới có hiệu quả thực sự.

2.2.5. Một số nhận định về vấn đề lợi ích nhóm

- Cần phải thống nhất nhận thức và quan niệm về lợi ích nhóm.
- Lợi ích nhóm vừa thể hiện lợi ích riêng vừa là lợi ích chung.
- Lợi ích có khả năng vừa liên kết các cá nhân, các nhóm, cộng đồng, vừa chia rẽ các nhóm, các cộng đồng. Khi một nhóm có lợi ích thì các nhóm khác ít hay nhiều cũng đều bị ảnh hưởng. Như vậy, vấn đề đặt ra ở đây là kết hợp lợi ích của các nhóm cụ thể với lợi ích xã hội thế nào cho hài hòa.
- Một chế độ chính trị được coi là minh bạch, tiến bộ khi có khả năng giải quyết được xung đột lợi ích nhóm, phân bổ lợi ích thỏa đáng, làm cho lợi ích phát huy giá trị động lực, hạn chế tối đa những mặt tiêu cực của nó.

2.3. Lợi ích nhóm trong thời kỳ quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam

2.3.1. Lợi ích nhóm tồn tại khách quan và cần được thừa nhận, định hướng điều tiết trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam

Lợi ích nhóm vẫn tồn tại khách quan trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội và cả trong chủ nghĩa xã hội. Chủ nghĩa xã hội thừa nhận *sự khác biệt về lợi ích* và tạo điều kiện cho sự vận động lịch sử - tự nhiên của những lợi ích không trái với lợi ích chung của cộng đồng quốc gia dân tộc.

Chủ nghĩa xã hội tạo cơ sở cho xu hướng cộng đồng về lợi ích ngày càng phát triển nhưng không chấp nhận sự khác biệt tới mức xung đột về lợi ích giữa các nhóm để từ đó tạo ra xung đột giai cấp, gây mất ổn định chính trị - xã hội.

Xây dựng chủ nghĩa xã hội là cơ sở định hướng cho việc thực hiện các lợi ích nhóm tích cực. Định hướng xã hội chủ nghĩa thực chất là thực hiện hài hòa các nhóm lợi ích. Ngược lại, vấn đề lợi ích, lợi ích nhóm cũng có tác động đến chủ nghĩa xã hội. Lợi ích nhóm phù hợp với lợi ích cộng đồng sẽ góp phần thúc đẩy quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam và cần đến vai trò thúc đẩy hỗ trợ của Đảng và Nhà nước. Lợi ích nhóm không phù hợp với lợi ích chung sẽ trở thành lực cản trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

2.3.2. Nhìn nhận và điều tiết một số biểu hiện tiêu biểu của lợi ích nhóm ở nước ta hiện nay

Một là, lợi ích nhóm trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam cần được thừa nhận mặt tích cực và hạn chế mặt tiêu cực.

Hai là, lợi ích nhóm trong xã hội cần được Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam quan tâm, điều tiết.

Ba là, Đảng Cộng sản Việt Nam giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong môi trường xã hội đan xen các lợi ích nhóm.

Bốn là, giải quyết hài hòa các nhóm lợi ích trong xã hội hiện nay.

Năm là, thực hành dân chủ xã hội chủ nghĩa để phát huy mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực của lợi ích nhóm.

Chương 3

NHẬN DIỆN LỢI ÍCH NHÓM Ở VIỆT NAM VÀ THỰC TRẠNG ẢNH HƯỞNG CỦA LỢI ÍCH NHÓM ĐẾN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

3.1. Nhận diện lợi ích nhóm ở Việt Nam

3.1.1. Các lợi ích nhóm chính thức

Ở Việt Nam, *lợi ích nhóm chính thức* là các tổ chức chính trị - xã hội và một số tổ chức xã hội, trung thành với lợi ích chung của dân tộc, gắn bó với mục tiêu “độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội”, được pháp luật thừa nhận và đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng. Các hội đoàn có vai trò quan trọng trong sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Những tổ chức này là bộ phận hữu cơ của hệ thống chính trị hoặc là thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Có thể xem đây là sự thừa nhận sự tồn tại của các lợi ích nhóm chính thức ở nước ta hiện nay.

Ở trong luận án này, chúng tôi đề cập đến một số nhóm lợi ích tiêu biểu, đại diện cho những tầng lớp quần chúng nhân dân đông đảo ở Việt Nam (giai cấp công nhân, giai cấp nông dân, đội ngũ trí thức, đội ngũ doanh nhân), có ảnh hưởng tích cực đến quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội là Công đoàn, Hội Nông dân, Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam.

3.1.2. Các lợi ích nhóm phi chính thức

Lợi ích nhóm phi chính thức thường được hình thành một cách tự phát, tập hợp lại khi lợi ích chung của họ bị ảnh hưởng hoặc khi cùng mong muốn giành được một số quyền lợi nào đó. Đó cũng có thể là các nhóm lợi ích hoạt động ngầm, bất hợp pháp. Ở Việt Nam chưa có hành lang pháp lý cho các lợi ích nhóm phi chính thức hoạt động, tuy nhiên, không phải tất cả các nhóm này đều trái pháp luật và có ý nghĩa xấu.

Nhưng do những điều kiện khách quan và chủ quan nên sự hình thành và hoạt động của các lợi ích nhóm phi chính thức ở Việt Nam gần đây thường được gắn với ý nghĩa tiêu cực.

3.2. Ảnh hưởng tích cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay

3.2.1. Ảnh hưởng tích cực của lợi ích nhóm đến vai trò lãnh đạo của Đảng

Hoạt động của lợi ích nhóm tích cực 1/ là một kênh quan trọng để đổi mới nội dung và phương thức lãnh đạo, nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng; 2/ là một kênh rất quan trọng để giám sát cán bộ, đảng viên, đặc biệt là những người giữ cương vị, trọng trách trong bộ máy Đảng và chính quyền; 3/ là một kênh quan trọng để thực hiện các hoạt động phản biện xã hội trong việc ban hành chính sách, tạo nên sức mạnh đồng thuận để bảo vệ lợi ích chung; 4/ có vai trò tích cực trong việc hoạch định đường lối, chủ trương của Đảng và trong việc đảm bảo để đưa đường lối, chủ trương của Đảng vào thực tiễn cuộc sống.

3.2.2. Ảnh hưởng tích cực của lợi ích nhóm đến đổi mới quản lý nhà nước

1/ Các nhóm lợi ích góp phần vào việc hình thành nên các chính sách góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế, xã hội thông qua việc kiến nghị nhiều chính sách quan trọng. 2/ Các nhóm lợi ích góp phần cải thiện chất lượng thực thi chính sách, hoàn thiện hệ thống pháp luật của Nhà nước, là cầu nối để cung cấp thông tin cho các nhà hoạch định chính sách. Nhờ đó, các chủ trương, chính sách phản ánh chính xác hơn nhu cầu của cuộc sống, mang lại lợi ích chung cho toàn thể xã hội.

3.2.3. Lợi ích nhóm góp phần thúc đẩy dân chủ, công bằng xã hội

Một là, dựa vào thông tin đa chiều từ các nhóm lợi ích nên những chính sách đưa ra thể hiện được lợi ích của đa số người dân hơn, góp

phần nâng cao tính công bằng đúng đắn trong quyết sách của nhà nước. Bằng những hoạt động của mình, các nhóm lợi ích còn thúc đẩy sự phát triển dân chủ ở các cấp, đặc biệt là thúc đẩy sự cạnh tranh công bằng giữa các nhóm lợi ích, qua đó, góp phần nâng cao sự hiểu biết của dân chúng trong việc tham gia quản lý nhà nước.

Hai là, lợi ích nhóm góp phần thúc đẩy sự công bằng xã hội.

Nhiều nhóm lợi ích đại diện và bảo vệ lợi ích của nhân dân lao động, góp phần thúc đẩy sự công bằng xã hội. Các nhóm công nhân, nông dân tuy chiếm số đông trong xã hội nhưng lại đang chịu nhiều khó khăn và trở thành nhóm “yếu thế” trong xã hội. Việc họ liên kết lại thành các nhóm lợi ích trong những tổ chức như Công đoàn hay Hội Nông dân giúp cho người công nhân, nông dân có chỗ dựa, có tiếng nói và nguyện vọng của họ được đề đạt và đến được với các nhà hoạch định chính sách một cách dễ dàng hơn.

3.2.4. Lợi ích nhóm góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế

Một là, các nhóm lợi ích tích cực giúp giải phóng sức sản xuất. Thông qua phân tích giai đoạn từ “khoán chui” đến “khoán 10” ở nước ta cho thấy, lợi ích nhóm của nông dân góp phần thúc đẩy phát triển nông nghiệp, cải thiện đời sống người nông dân.

Trước thời kỳ đổi mới, chỉ có lợi ích của giai cấp công nhân và giai cấp nông dân được quan tâm. Kể từ khi đổi mới, với chủ trương xây dựng nền kinh tế nhiều thành phần, đội ngũ doanh nhân được coi trọng, đã có những đóng góp cho sự phát triển kinh tế xã hội và hội nhập quốc tế của đất nước.

Hai là, lợi ích nhóm giúp chính phủ có được nguồn lực để thực hiện các chính sách.

3.3. Ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay

3.3.1. Ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam

Một là, lợi ích nhóm tiêu cực làm giảm sút vai trò lãnh đạo của Đảng.

Hai là, lợi ích nhóm tiêu cực làm suy thoái đạo đức, lối sống, của cán bộ, đảng viên; làm các cán bộ, đảng viên xa rời mục tiêu, lý tưởng chủ nghĩa xã hội.

3.3.2. Lợi ích nhóm tiêu cực làm giảm sút hiệu lực quản lý của Nhà nước

Một là, lợi ích nhóm phá vỡ quy hoạch, kế hoạch của Nhà nước

Hai là, lợi ích nhóm tiêu cực tác động đến công tác tổ chức, cán bộ

3.3.3. Lợi ích nhóm tiêu cực ảnh hưởng xấu đến sự phát triển kinh tế ở nước ta

Một là, lợi ích nhóm tiêu cực là nguyên nhân gây nên sự tụt hậu về kinh tế ở nước ta, mà biểu hiện rõ nhất là lợi ích nhóm tiêu cực làm gia tăng tình trạng tham nhũng.

Hai là, lợi ích nhóm tiêu cực làm tổn thất các nguồn lực và giảm hiệu quả đầu tư.

3.3.4. Lợi ích nhóm tiêu cực ảnh hưởng đến những giá trị trong chủ nghĩa xã hội

Một là, lợi ích nhóm tiêu cực gây ra hiện tượng bất công, bất bình đẳng, mất dân chủ nghiêm trọng trong đời sống kinh tế - xã hội. Trong nhiều trường hợp, một số nhóm lợi ích đã trở thành nhóm độc quyền, tác động vào điều hành, quản lý các quá trình xã hội, thu lợi bất chính. Trong khi đó, các nhóm lợi ích khác lại rơi vào điều kiện bất lợi, do không thể cân bằng, chế ước được nhóm đối tác.

Hai là, lợi ích nhóm tiêu cực đã tác động, tạo sự phân hóa giàu nghèo không xuất phát từ tài năng, đóng góp cho xã hội mà do ý muốn chủ quan, sự điều chỉnh lợi ích của một nhóm người.

3.4. Một số vấn đề đặt ra

Một là, xu hướng hành chính, quan liêu hóa đang dần hạn chế tác dụng của các tổ chức chính trị - xã hội khiến chúng chưa thực sự đại diện cho quyền và lợi ích của các thành viên.

Hai là, có sự không công bằng trong đối xử giữa các nhóm lợi ích, sự quá ưu đãi nhóm lợi ích doanh nghiệp mà chưa thật sự quan tâm đến nhóm lợi ích của công nhân, nông dân có thể là mầm mống của những xung đột xã hội sâu sắc và làm tổn hại đến khối đại đoàn kết toàn dân tộc.

Ba là, lợi ích nhóm tiêu cực ở nước ta xuất hiện trong các cơ quan công quyền đang làm sai lệch nhiều chính sách, chương trình kinh tế xã hội, là biểu hiện của quan liêu, xa dân, tham nhũng, lãng phí và làm xấu đi hình ảnh của chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Bốn là, sự lớn mạnh của lợi ích nhóm tư nhiều khi đi ngược lại lợi ích chung, lợi ích tập thể cũng là một yếu tố gây chệch hướng xã hội chủ nghĩa.

Năm là, sự cấu kết giữa lợi ích nhóm trong nước và lợi ích nhóm nước ngoài bên cạnh những mặt tích cực cũng có những mặt trái, với những nguy cơ có thể dẫn đến chệch hướng xã hội chủ nghĩa, mất độc lập, tự chủ.

Sáu là, tính tích cực hay tiêu cực của lợi ích nhóm đôi khi mang tính chất tương đối. Điều này có thể bị lợi dụng bởi những kẻ trục lợi.

Chương 4

PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP NHẪM PHÁT HUY ẢNH HƯỞNG TÍCH CỰC VÀ HẠN CHẾ ẢNH HƯỞNG TIÊU CỰC CỦA LỢI ÍCH NHÓM TRONG SỰ NGHIỆP XÂY DỰNG CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

4.1. Phương hướng phát huy ảnh hưởng tích cực và hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay

Một là, giải quyết đúng các quan hệ lợi ích, phát huy ảnh hưởng tích cực và khắc phục, hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm là vấn đề thường xuyên, lâu dài, đồng thời còn là vấn đề cấp bách trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta.

Hai là, trên cơ sở phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, thực hiện tốt chính sách kinh tế nhiều thành phần để phát huy ảnh hưởng tích cực, hạn chế, bài trừ ảnh hưởng tiêu cực từ lợi ích nhóm.

Ba là, nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, vai trò quản lý của Nhà nước, vai trò làm chủ của nhân dân để phát triển các lợi ích nhóm đúng hướng, đấu tranh kiên quyết với các lợi ích nhóm tiêu cực.

Bốn là, nâng cao vai trò của các tổ chức, cơ quan đơn vị và trách nhiệm của người đứng đầu trong đấu tranh không khoan nhượng chống tham nhũng và lợi ích nhóm tiêu cực ở nước ta hiện nay.

Năm là, gắn việc hoàn thiện hệ thống pháp luật, nâng cao kỷ luật, kỷ cương với giáo dục rèn luyện đạo đức, phẩm chất, lối sống cho người cán bộ đảng viên.

4.2. Giải pháp nhằm phát huy ảnh hưởng tích cực và hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay

4.2.1. Nhóm giải pháp nâng cao nhận thức xã hội về lợi ích nhóm và chủ nghĩa xã hội

Một là, thống nhất nhận thức về sự tồn tại khách quan của các nhóm lợi ích và sự vận động tất yếu của lợi ích nhóm.

Hai là, nâng cao ý thức cảnh giác, phòng chống ảnh hưởng của lợi ích nhóm tiêu cực đến sự lãnh đạo của Đảng.

4.2.2. Nhóm giải pháp về xây dựng và từng bước hoàn thiện cơ chế, chính sách, pháp luật

Một là, cần sớm xây dựng hành lang pháp lý về các nhóm lợi ích và hoạt động của các nhóm lợi ích theo những giá trị chuẩn chung trên cơ sở điều chỉnh của luật pháp.

Hai là, cần xây dựng một môi trường chính sách, pháp luật minh bạch, đầy đủ thông tin và được thực thi một cách có tổ chức.

Ba là, cần ban hành các luật về tiếp cận thông tin, Luật về vận động hành lang, Luật về trung cầu dân ý, Luật về hội:

Bốn là, xóa bỏ cơ chế xin – cho trong quản lý.

Năm là, để đảm bảo cho các chính sách trong tương lai thật sự đại diện cho lợi ích của số đông, phải tạo điều kiện cho các nhóm lợi ích công hình thành.

4.2.3. Nhóm giải pháp về tổ chức và cán bộ

Một là, đối với công tác tổ chức

- Cần tiến hành sự phân định cụ thể về mặt chức năng, thẩm quyền giữa các nhánh quyền lực cũng như thiết kế sự kiểm soát lẫn nhau giữa chúng.

- Cần nâng cao hiệu quả hoạt động của các cơ quan chuyên trách chống tham nhũng thuộc các bộ phận như thanh tra, kiểm toán, công an, viện kiểm sát.

- Cần phát huy quyền làm chủ của nhân dân.

Hai là, đối với công tác cán bộ,

- Cần xây dựng bộ quy chuẩn cán bộ và quy trình bổ nhiệm chặt chẽ để xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp có phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống mẫu mực, có trình độ, năng lực đáp ứng tốt yêu cầu, nhiệm vụ được giao.

- Thực hiện dân chủ, công khai, minh bạch trong công tác cán bộ, nhất là trong các khâu tuyển dụng, quy hoạch, điều động, luân chuyển, đánh giá, khen thưởng, kỷ luật và bổ nhiệm cán bộ.

- Gắn cuộc đấu tranh chống lợi ích nhóm tiêu cực với việc nâng cao phẩm chất đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên.

KẾT LUẬN

Một là, lợi ích nhóm và nhóm lợi ích là vấn đề đã được nghiên cứu từ khá lâu ở Mỹ và các nước phương Tây nhưng mới được quan tâm ở Việt Nam trong những năm gần đây. Tuy nhiên, trong khi các nhà khoa học xem xét lợi ích nhóm với cả mặt tích cực và mặt tiêu cực thì dư luận lại chủ yếu nhìn nhận lợi ích nhóm theo nghĩa tiêu cực. Vì vậy, việc thống nhất nhận thức về vấn đề này, khẳng định lợi ích nhóm tồn tại khách quan trong xã hội với cả những ảnh hưởng tích cực và tiêu cực đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam là một vấn đề hết sức cần thiết.

Hai là, tuy mới được quan tâm gần đây nhưng xét theo quan niệm về lợi ích nhóm thì nó đã tồn tại ở nước ta từ lâu. Đảng Cộng sản Việt

Nam trong các Văn kiện Đại hội trước đây tuy không đề cập trực tiếp đến vấn đề lợi ích nhóm nhưng đã cảnh báo những biểu hiện liên quan đến nó với các mặt trái như lợi ích bè phái, lợi ích cục bộ, địa phương, chủ nghĩa cá nhân... Bên cạnh đó, các nhóm lợi ích chính thức như các hội nghề nghiệp, các tổ chức chính trị - xã hội hay các nhóm lợi ích phi chính thức cũng đã hình thành và phát triển ở nước ta.

Ba là, trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam các lợi ích nhóm tồn tại một cách khách quan và có ảnh hưởng cả tích cực và tiêu cực, góp phần đảm bảo định hướng xã hội chủ nghĩa nhưng ngược lại, cũng có thể làm chệch hướng con đường mà chúng ta lựa chọn. Lợi ích nhóm tác động đến những yếu tố quan trọng của chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam như Đảng Cộng sản, Nhà nước xã hội chủ nghĩa, các giá trị như công bằng, dân chủ, văn minh...

Bốn là, trước những ảnh hưởng nêu trên của lợi ích nhóm đến chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, đòi hỏi chúng ta phải có phương hướng, giải pháp để phát huy ảnh hưởng tích cực và hạn chế ảnh hưởng tiêu cực của nó. Trước hết, việc học hỏi kinh nghiệm của các nước, từ những nước phát triển như phương Tây hay các nước có trình độ phát triển như nước ta là hết sức cần thiết. Vì những nước này đã có kinh nghiệm kiểm soát lợi ích nhóm từ lâu với hệ thống pháp luật và những tình huống xử lý thực tiễn khá phong phú. Bên cạnh đó, cũng cần căn cứ vào thực tiễn Việt Nam để có những phương hướng, giải pháp cụ thể từ nhận thức, hoàn thiện hệ thống pháp luật đến công tác tổ chức, cán bộ...

DANH MỤC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Nguyễn Thị Thu Huyền (2014), “Phê phán tính tự phát tiểu tư sản ở Việt Nam trong thời kỳ đổi mới”, trong cuốn *Nhận thức về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, tr.359-369.
2. Nguyễn Thị Thu Huyền (2014), “Một số giải pháp nâng cao dân trí đồng bào dân tộc thiểu số”, trong cuốn *10 năm thực hiện Nghị quyết Hội nghị lần thứ bảy Ban chấp hành Trung ương khóa IX về công tác dân tộc và tôn giáo. Một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, tr.152-162.
3. Nguyễn Thị Thu Huyền (2015), “Phê phán tính tự phát tiểu tư sản trong đội ngũ cán bộ, đảng viên ở Việt Nam”, *Tạp chí Mặt trận* (135 + 136), tr.14-17.
4. Nguyễn Quốc Phẩm, Nguyễn Thị Thu Huyền (2015), “Chủ nghĩa xã hội hiện thực - Thành tựu, khủng hoảng và triển vọng”, *Tạp chí Thông tin khoa học Lý luận chính trị* (3), tr.3-9.
5. Nguyễn Quốc Phẩm, Nguyễn Thị Thu Huyền (2015), “Tư phác thảo của V.I.Lênin về chủ nghĩa xã hội đến những nhận thức mới về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội của Đảng Cộng sản Việt Nam hiện nay”, trong cuốn *Phát triển và vận dụng sáng tạo di sản tư tưởng V.I.Lênin vào thực tiễn cách mạng Việt Nam*, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, tr.227-237.
6. Nguyễn Thị Thu Huyền (2015), “Tư tưởng của V.I.Lênin về chính sách đối ngoại và ý nghĩa đối với Việt Nam”, trong cuốn *Phát triển và vận dụng sáng tạo di sản tư tưởng V.I.Lênin vào thực tiễn cách mạng Việt Nam*, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, tr.498-508.
7. Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), “Tác động của lợi ích nhóm đến nguy cơ đi chệch hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay”, *Tạp chí Giáo dục và xã hội* (2), tr.64-67; 71.
8. Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), “Lợi ích nhóm với vấn đề tham nhũng chính sách ở Việt Nam hiện nay - Một số biểu hiện và giải pháp phòng ngừa”, *Tạp chí Giáo dục lý luận* (243), tr.37-39.
9. Đỗ Thị Thạch, Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), “Một số điểm mới về vấn đề dân chủ trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XII của Đảng”, *Tạp chí Thông tin Lý luận chính trị*, (1), tr.16-19.
10. Đỗ Thị Thạch, Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), “Lựa chọn con đường cứu nước của Hồ Chí Minh - Cơ sở lý luận, thực tiễn và ý nghĩa hiện nay”, *Tạp chí Thông tin Khoa học chính trị*, 02(3), tr.80-83.
11. Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), Vai trò của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong việc kiểm soát lợi ích nhóm hiện nay, *Tạp chí Cộng sản* điện tử, cập nhật ngày 23/8/2016.
12. Đỗ Thị Thạch, Nguyễn Thị Thu Huyền (2016), “Nêu cao trách nhiệm người đứng đầu trong công tác phòng chống tham nhũng theo tinh thần Đại hội XII của Đảng”, *Tạp chí Thông tin khoa học Lý luận chính trị* (8), tr.17-21.